

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny

KPS.410.002.01.2016
P/16/038

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa
T +48 22 444 56 87, F +48 22 444 56 98
kps@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa 1

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/038 – Dobór osób do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny
Kontrolerzy	Tomasz M. Grudziński, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KPS/2/2016 z dnia 29 kwietnia 2016 r. Jarosław A. Odachowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KPS/1/2016 z dnia 29 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4)
Jednostka kontrolowana	Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie w Warszawie, ul. Lipińska 2, 01-833 Warszawa (zwane dalej Centrum lub WCPR).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jolanta Sobczak, Dyrektor WCPR (dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W ocenie NIK¹, Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie realizowało zadania wynikające z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej² (dalej: ustawa lub ustawa o pieczy zastępczej) w warunkach znacznego niedoboru rodzinnych i instytucjonalnych form pieczy zastępczej³. Konsekwencją braku wystarczającej liczby rodzin zastępczych były m.in. przepełnione placówki opiekuńczo-wychowawcze. W 2013 r. przebywało w nich 826 dzieci, przy liczbie miejsc 714. W latach 2014-2015 liczby te wynosiły odpowiednio: 812 i 731 oraz 785 i 748. Głównie z uwagi na brak miejsc w pieczy rodzinnej, w placówkach umieszczano dzieci do lat 7 (177 w 2013 r., 173 w 2014 r. i 162 w 2015 r.), co stanowiło naruszenie przepisów art. 231 i art. 232 ustawy. Jako pozytywny w tym kontekście odnotować należy wzrost liczby kandydatów na rodziny zastępcze, spokrewnione i niezawodowe, ze 131 w 2013 r. do 206 w 2015 r.

Stwierdzone w trakcie kontroli nieprawidłowości i niekorzystne tendencje polegały m.in. na niewystarczającej liczbie rodzin zastępczych zawodowych i koordynatorów pieczy zastępczej, umieszczaniu dzieci poniżej 7 roku życia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, finansowaniu świadczeń fakultatywnych dla nielicznej liczby rodzin zastępczych, czy też dokonywaniu ocen rodzin zastępczych i ocen sytuacji dziecka z naruszeniem przepisów ustawy o pieczy zastępczej. I tak:

- a) Podejmowane działania mające na celu pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych zawodowych nie przynosiły spodziewanych efektów. Świadczyć o tym może zmniejszająca się liczba kandydatów, z 5 w 2013 r. do zera w 2015 r. Nie osiągnięto także zaplanowanego na lata 2013-2015 limitu 22, 26 i 30 rodzin zastępczych zawodowych.
- b) Liczba rodzin zastępczych objętych opieką koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej znacząco odbiegała od limitów określonych w art. 77 ust 4 ustawy. Średnia liczba rodzin

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen częściowych dotyczących działalności w badanym obszarze: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny częściowej według proponowanej skali byłoby niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, należy zastosować ocenę opisową.

² Dz. U z 2016 r. poz. 575.

³ W sumie niedobór wynosi ok. 100 rodzinnych i instytucjonalnych form pieczy zastępczej.

przypadająca na jednego koordynatora, wg stanu na koniec roku, wyniosła ok. 37 rodzin w 2013 r., 38 w 2014 r. i 23 w 2015 r., przy limicie wynoszącym do 30 rodzin w latach 2013-2014 i 15 rodzin w 2015 r.

- c) Zgodnie z art. 132 ustawy organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje oceny rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonych im funkcji oraz jakości wykonywanej pracy. Natomiast formułowane przez WCPR oceny nie były dokonywane pod względem predyspozycji do pełnienia funkcji i tylko pośrednio odnosiły się do jakości wykonywanej pracy. Ponadto pierwsza ocena rodziny zastępczej powinna być dokonana nie później niż do roku od umieszczenia pierwszego dziecka, stosownie do art. 134 ust. 1, zaś w przypadku oceny negatywnej, kolejna ocena nie później niż w terminie sześciu miesięcy od dnia dokonania pierwszej oceny negatywnej (ust. 4). Stwierdzono przypadki niedochowania tych terminów przez WCPR.
- d) Dokonywane oceny sytuacji dziecka nie uwzględniały wszystkich wymogów wskazanych w art. 129 pkt 1-7 ustawy. Nie dokonywano na przykład analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem i rodziną. Także na posiedzeniach, których celem było dokonywanie ocen sytuacji dzieci przebywających w pieczy zastępczej nie uczestniczyły wszystkie podmioty wskazane w art. 130 ust. 1 ustawy, co świadczyć może o niewystarczającej współpracy podmiotów w tym zakresie.
- e) Przekazywanie informacji o całokształcie sytuacji dziecka do sądu powinno następować co najmniej raz na sześć miesięcy, a w przypadku małoletnich poniżej trzech lat – co trzy miesiące (art. 47 ust. 4 oraz art. 131 ustawy). Stwierdzono przypadki niedotrzymywania tych terminów.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Rozeznanie Centrum, co do aktualnych i przyszłych potrzeb w zakresie rodzin zastępczych

Opis stanu
faktycznego

1. Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie w Warszawie, jako jednostka organizacyjna m.st. Warszawy, powołana do życia uchwałą Rady Powiatu Warszawskiego Nr VII/70/99 z dnia 10 marca 1999 r., działa na podstawie statutu stanowiącego załącznik do Uchwały Rady Miasta Stołecznego Warszawy⁴ oraz Regulaminu organizacyjnego⁵, który określa zasady funkcjonowania, szczegółową organizację oraz tryb pracy Centrum.

Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej jest Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie⁶. Realizacją zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej zajmował się Dział ds. Pieczy Zastępczej (DPZ), w skład którego wchodziły cztery zespoły: ds. rodzinnej pieczy zastępczej, ds. organizowania rodzinnej pieczy zastępczej oraz zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, ds. instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz interwencyjnego przewozu, a także ds. usamodzielniania wychowanków. W celu realizacji zadań z zakresu pieczy zastępczej wprowadzono w życie wewnętrzne procedury⁷.

(dowód: akta kontroli str. T.I: 11-12, 18, 48-154; T.II, 77)

⁴ Uchwała Nr XX/676/2007 z dnia 6 grudnia 2007 r. w sprawie nadania Statutu Powiatowemu Centrum Rodzinie w Warszawie. Ostatnia zmiana: Uchwała nr XIX/478/2015 z dnia 5 listopada 2015 r.

⁵ Zarządzenie nr 22/2012 Dyrektora Warszawskiego Centrum Pomocy Społecznej z dnia 18 czerwca 2012 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego WCPR. Ostatnia zmiana: Zarządzenie nr 22/2014 Dyrektora WCPR z dnia 22 kwietnia 2014 r.

⁶ Zarządzenie nr 1773/2011 Prezydenta m.st. Warszawy z dnia 22 listopada 2011 r. w sprawie wyznaczenia w m.st. Warszawa organizatora pieczy zastępczej.

⁷ Procedury obejmowały m.in. zasady umieszczania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej; szkolenia rodzin zastępczych spokrewnionych/kandydatów na rodziny zastępcze spokrewnione; zasady organizowania zawodowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka; przewóz i przekazanie dzieci do rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka lub placówki; zasady organizowania szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji niezawodowych rodzin zastępczych oraz kwalifikowania kandydatów do pełnienia funkcji niezawodowej rodziny zastępczej; wprowadzania i wdrażania standardów sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej, w tym zawodowych rodzin zastępczych; wprowadzania wzoru opinii psychologicznej dotyczącej predyspozycji i motywacji kandydatów do sprawowania funkcji rodziny zastępczej spokrewnionej i niezawodowej.

Od 2012 r. Dyrektor Centrum, w związku z wyznaczeniem WCPR-u, jako organizatora rodzinnej pieczy zastępczej oraz nowymi zadaniami nałożonymi na Centrum, na bieżąco informowała Prezydenta m. st. Warszawy o brakach kadrowych oraz niedoborze środków na działalność WCPR. Rokrocznie przekazywane były rejestry ryzyk, z zaznaczeniem zbyt małej liczby pracowników, w tym koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, niewystarczającej powierzchni biurowej. Przedstawiano także zestawienia potrzeb w zakresie systemu pieczy zastępczej, w tym potrzebę zapewnienia środków na zatrudnienie nowych pracowników, w tym koordynatorów. Zatrudnienie koordynatorów finansowane było ze środków PO Kapitał Ludzki w ramach realizowanego przez Centrum projektu „Integracja dla samodzielności” od kwietnia 2012 r. do końca czerwca 2015 r., natomiast od lipca 2015 r. w ramach budżetu Centrum.

(dowód: akta kontroli str. T.I-15; T.II-82-83, 203, 172-215)

2. W okresie kontrolowanym w Centrum zatrudniano według stanu na dzień 31 grudnia następujące liczby koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej:

- 29 koordynatorów w 2013 r., którzy objęli opieką łącznie 1.009 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka,
- 29 koordynatorów w 2014 r., którzy objęli opieką łącznie 1.018 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka,
- 32 koordynatorów w 2015 r., którzy objęli opieką łącznie 1.022 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka.

Średnio w 2013 r. na jednego koordynatora przypadało 37,4 rodziny, w 2014 r. – 37,7 rodziny, natomiast w 2015 r. – 22,7 rodziny z wyłączeniem rodzin, w których przebywali wychowankowie powyżej 18 roku życia⁸. Powyższe stanowiło naruszenie art. 77 ust. 4 ustawy, zgodnie z którym koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką łącznie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka – w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2015 r. – natomiast w okresie poprzedzającym nie więcej niż 30.

Wszyscy zatrudnieni koordynatorzy spełniali wymogi zawarte w art. 78 ustawy. Posiadali wyższe wykształcenie specjalistyczne, tj.: pedagogiczne, psychologiczne lub socjologiczne, oraz nie byli pozbawieni władzy rodzicielskiej, nie byli objęci obowiązkiem alimentacyjnym i nie byli skazani prawomocnym wyrokiem. Organizację, sposób realizacji i dokumentowania zadań przez koordynatorów zostały określone w przywołanych zarządzeniach Dyrektora Centrum, w których określono m.in. zadania koordynatorów, sposób sporządzania planów pomocy dziecku, sposób dokumentowania pracy koordynatorów. Kierownik DPZ na bieżąco omawiał z koordynatorami częstotliwość kontaktów z rodzinami zastępczymi oraz zakres zagadnień, które należało omówić podczas spotkań z rodzinami, tj. bieżące problemy rodziny i dzieci, sytuację opiekuńczo-wychowawczą, sytuację szkolno-wychowawczą, sytuację zdrowotną, relacje z rodzicami dziecka oraz realizację planu pomocy dziecku. Zagadnienia powyższe były także tematem cyklicznych porad kierownictwa Centrum oraz spotkań Zespołów zajmujących się oceną sytuacji dziecka w rodzinie oraz poszczególnych rodzin. Żaden z koordynatorów nie łączył pracy koordynatora z obowiązkami pracownika socjalnego, ani nie prowadził postępowań z zakresu świadczeń realizowanych przez Centrum. Zgodnie z art. 77 ust. 3 pkt 7 ustawy, koordynatorzy składali corocznie organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej sprawozdanie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej z efektów pracy.

Na podstawie z art. 76 ust. 4 pkt 14 a ustawy, koordynatorzy byli kierowani na specjalistyczne szkolenia podnoszące kwalifikacje. W 2013 r. w 12 szkoleniach uczestniczyły łącznie 274 osoby (średnio na jednego koordynatora przypadało ok. dziewięć szkoleń), w 2014 r. – w 9 szkoleniach uczestniczyło 70 osób (średnio ok. 2 szkoleń) oraz w 2015 r. w 6 szkoleniach uczestniczyło 66 osób (średnio ok. 2 szkoleń).

Do 31 grudnia 2014 r. wsparciem koordynatora objęte były wszystkie rodziny zastępcze, nieposiadające co najmniej 2-letniego doświadczenia, natomiast po 1 stycznia 2015 r., na

⁸ Z uwzględnieniem tych rodzin, średnia na jednego koordynatora wyniosła 34,1 rodziny.

podstawie art. 77 ust. 1 ustawy opieką obejmowano rodziny na ich wniosek, pozostałe pozostawały pod opieką pracownika socjalnego.

(dowód: akta kontroli str. T.I- 24-47; T.II-82-83, 172-215)

3. Na terenie działania Centrum funkcjonowały formy instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej powołanej w celu pomocy dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej, w tym placówki opiekuńczo-wychowawcze typu specjalistycznego, interwencyjnego, rodzinnego oraz jedna placówka typu specjalistyczno-terapeutycznego, spokrewnione, niezawodowe i zawodowe rodziny zastępcze, w tym pełniące funkcję pogotowia rodzinnego oraz specjalistyczne, a także rodzinne domy dziecka. W 2013 r. funkcjonowało 1.248 rodzinnych form pieczy zastępczej zapewniających opiekę i wychowanie 1.639 dzieciom. W latach 2014-2015 wielkości te wynosiły odpowiednio: 1.379 i 1.703 oraz 1.421 i 1.760⁹. Sądy Rodzinne w Warszawie, przekazały do realizacji następujące liczby postanowień w sprawie umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej: w roku 2013 – 507 dotyczących 582 dzieci, w roku 2014 – 538 dotyczących 593 dzieci, w roku 2015 – 497 dotyczących 619 dzieci.

Na terenie m.st. Warszawy funkcjonowały w 2013 r. 22 placówki opiekuńczo-wychowawcze, a w latach 2014-2015 – 21 (w tym pięć placówek typu rodzinnego), które dysponowały, według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r., łącznie 785 miejscami (w 2013 r. – 714, w 2014 r. – 731). W ramach większości placówek, oprócz głównych budynków, w których przebywa 28-30 dzieci, funkcjonują również mieszkania filijne 8-14 osobowe. W związku z koniecznością realizacji postanowień sądu o umieszczeniu w instytucjonalnej pieczy zastępczej Centrum kierowało do wszystkich placówek małoletnich, pomimo większej liczby wychowanków niż ustalony limit miejsc. Docelowo, by sprostać potrzebom m.st. Warszawy w zakresie konieczności zapewnienia opieki dzieciom w instytucjonalnej pieczy zastępczej, powinno (według Centrum) być utworzonych ok. 100 różnych form pieczy zastępczej.

W 2013 r. w placówkach przebywało 826 dzieci, a liczba miejsc wynosiła 714. W latach 2014-2015 liczby te wynosiły odpowiednio: 812 i 731 oraz 785 i 748, przy czym liczba dzieci do lat 7 wynosiła (według stanu na koniec roku): w 2013 r. 177, w 2014 r. – 173, a w 2015 r. – 162. Stanowi to naruszenie art. 231 i art. 232 ustawy.

Na terenie działania WCPR wsparcie specjalistyczne zlecane jest przez m.st. Warszawę podmiotom zewnętrznym i organizacjom pozarządowym, które realizują poradnictwo prawne, psychologiczne, pedagogiczne, rodzinne i terapii rodzinnej, polegające m.in. na indywidualnym i grupowym wielostopniowym procesie kwalifikacji kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, pomocy w tworzeniu optymalnych warunków dla rozwoju dziecka, podniesieniu kompetencji wychowawczych opiekunów, podniesienie wiedzy i umiejętności opiekunów w zakresie zaspakajania potrzeb, w tym wyrównywania deficytów w edukacji, rozwojowych, emocjonalnych i więzi dziecka w pieczy zastępczej, a także współpracy rodziny zastępczej z rodziną pochodzenia (biologiczną) dziecka, w celu zachowania więzi. Wszelkiej pomocy udzielają także dzielnicowe ośrodki pomocy społecznej, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, punkty konsultacyjne.

(dowód: akta kontroli str. T.I- 24-47; T.II-54-72, 76-90, 170-215; T.III-129-182)

4. Zgodnie z art. 180 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej, Rada Miasta Stołecznego Warszawy w dniu 21 listopada 2013 r. przyjęła Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w m.st. Warszawie na lata 2013 – 2015. Wyznaczony kierunek, tj. „zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej oraz reintegracja rodzin” zawierał następujące cele: zorganizowanie systemu pieczy zastępczej; rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej; tworzenie warunków sprzyjających indywidualizacji pracy z dzieckiem, m.in. poprzez modernizację placówek opiekuńczo-wychowawczych. Każdemu z nich przypisane zostały zadania (harmonogram), które określały jednocześnie realizatora, termin realizacji, przewidywany efekt oraz wskaźniki realizacji, sposób finansowania, a także monitoring działań i ewaluację. W programie szczegółowo zdiagnozowano stan systemu pieczy zastępczej m.st. Warszawy w szczególności poszczególnych dzielnic miasta, zidentyfikowano i wskazano

⁹ W tym: w 2013 r. funkcjonowało 8 rodzinnych domów dziecka, w których przebywało 46 dzieci, w latach 2014-2015 odpowiednio: 10 i 59 oraz 10 i 62.

najistotniejsze problemy, które występują. Scharakteryzowane zostały także mocne i słabe strony istniejącego systemu. W poszczególnych celach prezentowane wskaźniki ich realizacji nie zawierały liczbowych ani procentowych wartości docelowych. Zdaniem NIK, brak zwymiarowanych wskaźników nie pozwala na dokonywanie pełnych i jednoznacznych ocen realizacji Programu i wskazuje na częściowo formalny charakter tego dokumentu.

Zgodnie z art. 180 pkt 1 ustawy o pieczy zastępczej, Program określał coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Limit został utworzony na podstawie szacunkowych danych oraz rozeznania potrzeb. I tak, na 2013 r. limit wynosił 22 rodziny, w 2014 r. – 26, natomiast w 2015 r. – 30. W pierwszym roku realizacja limitu wyniosła 21 rodzin, w 2014 r. także 21 rodzin, a w 2015 r. – 20 rodzin.

(dowód: akta kontroli str. T.I-24-47, 155-200; T.II-225-227)

5. Dyrektor Centrum, na podstawie art. 182 ust. 5 i art. 76 ust. 4 pkt 15 ustawy przedkładała Prezydentowi m.st. Warszawy i Radzie Miasta Warszawy roczne Sprawozdania z działalności WCPR, w których przedstawiała m.in. szczegółową realizację zadań z zakresu systemu pieczy zastępczej oraz osiągnięte efekty.

Półroczne sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2013-2015, w tym zadań dotyczących rodzin zastępczych, zgodnie z § 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 4 grudnia 2012 r. w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej¹⁰ były przekazywane terminowo, tj. do końca lipca danego roku oraz stycznia roku następnego.

(dowód: akta kontroli str. T.I-201-341; T.II-93-123)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Przekroczenie limitu rodzin zastępczych przypadających na jednego koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, co stanowiło naruszenie art. 77 ust 4 ustawy o pieczy zastępczej.
2. Umieszczanie dzieci poniżej 7 roku życia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, co stanowiło naruszenie art. 231 i art. 232 ustawy.

Ocena
częstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

Działania na rzecz pozyskania osób do pełnienia funkcji rodzin zastępczych oraz ich przygotowania gwarantującego odpowiedni standard.

Opis stanu
faktycznego

1. Miasto st. Warszawa zadania związane z pozyskiwaniem kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, w tym prowadzenia kampanii społecznych w tym zakresie, zleciło Towarzystwu ([...] wyłączenie jawności z powodu ochrony prywatności osoby fizycznej i ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa), w ramach którego funkcjonuje Ośrodek Wsparcia Rodzinnej Opieki Zastępczej ([...] wyłączenie jawności z powodu ochrony prywatności osoby fizycznej i ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa). Stowarzyszenie to prowadziło działania medialne, informacyjne, promocyjne, których celem była zmiana świadomości społecznej w zakresie wiedzy o trudnej sytuacji dzieci i rodzin w Polsce oraz o profesjonalnych, skutecznych formach pomocy. Przeprowadzane akcje, spotkania, imprezy itp. objęły wszystkie dzielnice Warszawy i były głównymi lub towarzyszącymi akcjami w mieście. WCPR oraz Ośrodek ([...] wyłączenie jawności z powodu ochrony prywatności osoby fizycznej i ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa) na swoich stronach internetowych informowały potencjalnych kandydatów o procedurze ubiegania się o pełnienie funkcji

¹⁰ Dz. U. poz. 1371

rodziny zastępczej. WCPR prezentował treści dostępne osobom z różnymi dysfunkcjami (niepełnosprawnym) oraz na urządzeniach mobilnych w sposób responsywny, co pozwalało czytać publikacje na smartfonie lub tablecie.

Na terenie działania Centrum liczba kandydatów na rodziny zastępcze miała tendencję wzrostową – ze 136 w 2013 r., poprzez 154 w 2014 r. do 206 w 2015 r., przy czym w każdej kategorii następują wahania rok do roku. W przypadku rodzin zastępczych niezawodowych ich liczba wyniosła 59 w 2013 r., w 2014 r. nastąpił znaczny spadek do 31, natomiast w 2015 r. nastąpił blisko 3,5-krotny wzrost do 104. Liczba kandydatów na rodziny spokrewnione po wzroście zanotowanym w 2014 r. w stosunku do roku poprzedniego (z 72 na 120), nastąpił w 2015 r. spadek do 102. Najbardziej zauważalny jest brak zainteresowania tworzeniem zastępczych rodzin zawodowych, tj. w 2013 r. było pięciu kandydatów, w 2014 r. – trzech, natomiast w 2015 r. nikt nie złożył akcesu.

(dowód: akta kontroli str. T.I-16-20, 24-47; T.II-54-72, 128-146)

Wszystkie osoby lub rodziny zgłaszające się do pełnienia funkcji rodziny zastępczej były poddawane procedurze, określonej w zarządzeniach dyrektora Centrum¹¹. Każda z nich musiała obowiązkowo odbyć właściwe szkolenie i była weryfikowana pod względem spełnienia ustawowych warunków. Kandydaci niespełniający warunków pod względem formalnym decyzją Komisji Kwalifikacyjnej nie otrzymywali świadectwa ukończenia szkolenia, tym samym nie mieli możliwości wystąpienia z wnioskiem do organizatora rodzinnej pieczy zastępczej o wydanie świadectwa kwalifikacyjnego. Również, na podstawie wewnętrznych procedur (zarządzenia dyrektora WCPR) wnioskujący kandydaci niespełniający warunków pod względem formalnym nie otrzymywali rekomendacji do odbycia szkolenia. W badanym okresie dziewięciu kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej nie ukończyło szkolenia: ze względów osobistych – sześciu kandydatów, ze względu na niewypełnienie zobowiązań kandydata wynikającej z umowy z trenerami prowadzącymi szkolenia – trzech kandydatów.

(dowód: akta kontroli str. T.I-24-47; T.II-128-162, 228-240)

2. Z przeprowadzonej analizy 18 dokumentacji kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i niezawodowej z lat 2013 -2015 wynika, że spełniali oni wymagania formalne określone w art. 42 ustawy pieczy zastępczej, w tym nie byli pozbawieni władzy rodzicielskiej, nie byli objęci prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo oraz nie byli ograniczeni w zdolnościach do czynności prawnych, a także byli zdolni do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem (posiadali zaświadczenia lekarskie o stanie zdrowia). Osoby te były w stanie zapewnić dzieciom odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe.

Organizator pieczy zastępczej przeprowadzał analizę sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej ww. kandydatów. Szesnastu odbyło szkolenie organizowane przez organizatora pieczy, natomiast dwóch nie odbyło szkolenia, gdyż nie otrzymali wstępnej akceptacji (nie zostały potwierdzone predyspozycje i właściwa motywacja w badaniu psychologicznym). W ramach organizacji szkoleń rodziny uczestniczyły w obowiązkowych praktykach w rodzinach, które aktywnie sprawowały pieczę. W trakcie praktyk kandydaci dowiadywali się o organizacji pieczy zastępczej oraz otrzymywali niezbędne porady. W latach 2013-2015, na podstawie zawartego porozumienia z WCPR, realizatorem szkoleń było Towarzystwo ([...] wyłączenie jawności z powodu ochrony prywatności osoby fizycznej i ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa). Towarzystwo przeprowadzało szkolenia na podstawie zatwierdzonych decyzjami z dnia 23 marca 2010 r. i 29 listopada 2013 r. przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej programów szkolenia kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej. Programy szkoleniowe były przygotowane i realizowane na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 r. w sprawie szkoleń dla osób zainteresowanych prowadzeniem rodzin zastępczych, rodzinnych domów

¹¹ Zarządzenie nr 21/2012 Dyrektora WCPR z dnia 6 czerwca 2012 r. w sprawie wprowadzenia zasad szkolenia rodzin zastępczych spokrewnionych/kandydatów na rodziny zastępcze spokrewnione przez WCPR; Zarządzenie nr 1/2015 Dyrektora WCPR z dnia 14 stycznia 2015 r. w sprawie wprowadzenia zasad organizowania szkoleń do pełnienia funkcji niezawodowych rodzin zastępczych w Warszawie oraz kwalifikowania kandydatów do pełnienia funkcji niezawodowej rodziny zastępczej; Zarządzenie nr 4/2015 Dyrektora WCPR z dnia 23 stycznia 2015 r. w sprawie wprowadzenia zasad organizowania szkoleń oraz opiniowania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej spokrewnionej przez WCPR.

dziecka lub placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego¹². Zakres programowy szkoleń był zgodny z ww. rozporządzeniem. Kwalifikowanie i dobór kandydatów dokonywane były w oparciu o procedury określone w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej a także obowiązujące w Centrum zarządzenia dyrektora. W trakcie procesu kwalifikacyjnego m.in. oceniano warunki mieszkaniowe, dokonywano oceny predyspozycji i motywacji kandydatów.

Szesnaście (na 18 badanych spraw) rodzin kandydackich otrzymało świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez wybranego organizatora szkolenia. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej na wniosek kandydatów wydał zaświadczenie kwalifikacyjne zawierające potwierdzenie szkolenia i spełnienia warunków wymienionych w art. 42 ustawy dla 15 kandydatów (jedna rodzina nie wystąpiła o wydanie zaświadczenia kwalifikacyjnego). Składane przez kandydatów wnioski spełniały warunki pod względem formalnym.

Po ukończeniu szkolenia organizator dokonał kwalifikacji przeszkolonych osób, a Prezydent m.st. Warszawy umieścił ich w prowadzonym przez siebie rejestrze. Rejestr zawierał dane określone w art. 46 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Po nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej kandydaci przedstawiali dane niezbędne do stwierdzenia, że osoba może sprawować właściwą opiekę nad dzieckiem – zaświadczenie lekarskie oraz opinię o posiadanych predyspozycjach i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

(dowód: akta kontroli str. T.I-16-20; T.II-163-169, 218-224, 283-290)

3. W okresie objętym kontrolą na 496 kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej 29 kandydatów (5,8% wszystkich kandydatów) nie ukończyło szkolenia lub nie otrzymało stosownego świadectwa. W przypadku kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej w 2013 r. 1 kandydat nie ukończył szkolenia, w 2014 r. – 5, a w 2015 r. – 3; nie otrzymało zaświadczeń ze względu m.in. na negatywną ocenę organizatora: w 2013 r. – 1, w 2014 r. – 9, a w 2015 r. – 2. W ośmiu przypadkach kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej spokrewnionej (po 4 w 2014 r. i 2015 r.) kandydaci zrezygnowali ze szkolenia w jego trakcie, natomiast w siedmiu przypadkach (w 2014 r. – 3 i w 2015 r. – 4) kandydaci otrzymali negatywną opinię organizatora do pełnienia funkcji rodziny zastępczej spokrewnionej. W latach 2013 – 2015 wszyscy kandydaci na zawodowe rodziny zastępcze ukończyli szkolenia. Na wniosek sądu lub rodziny zastępczej WCPR przekazywał do sądu opinię o kandydatach wraz z ustaloną przez komisję kwalifikacyjną oceną pozytywną bądź negatywną do sprawowania pieczy zastępczej.

(dowód: akta kontroli str. T.II-218-224)

4. Zadania polegające na organizowaniu szkoleń dla rodzin zastępczych prowadzone są przez WCPR oraz Ośrodek Wsparcia Rodzinnej Opieki Zastępczej ([...] wyłączenie jawności z powodu ochrony prywatności osoby fizycznej i ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa) Towarzystwa ([...] wyłączenie jawności z powodu ochrony prywatności osoby fizycznej i ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa). W latach 2013-2015 szkolenia dla rodzin zastępczych spokrewnionych i niezawodowych były organizowane przez Centrum w ramach projektu PO KL „Integracja dla samodzielności”. Wydatki na szkolenia dla pracowników WCPR i rodzin zastępczych oraz uczestników projektu wyniosły 847.732 zł w 2013 r. 1.021.743 zł w 2014 r. oraz 670.219 zł w 2015 r., w tym dla pieczy wyniosły one odpowiednio 147.071 zł, 173.193 zł i 10.238 zł. W ramach projektu dokonano analizy zapotrzebowania rodzin i stworzono karty aktywnej integracji, tj. deklaracji każdego uczestnika z danych form wsparcia, z których chciał skorzystać zawierającej planowane szkolenia, z czasem dokonywano modyfikacji biorąc pod uwagę zdiagnozowane potrzeby i oczekiwania rodzin zastępczych. W ramach szkoleń dla rodzin zastępczych organizowano m.in. warsztaty umiejętności wychowawczych (zagadnienia dotyczące komunikacji, psychologii rozwojowej, bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni, rozwoju emocjonalnego dziecka, radzenia sobie z trudnościami szkolnymi, zajmowania się z dzieckiem z FAS).

(dowód: akta kontroli str. T.II-128-162, 228-240; T.III-2-128, 244-263, 347-520)

¹² Dz. U. Nr 274, poz. 1620.

5. Zbadano 3 umowy zawarte na podstawie art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rodzin przekształconych niezawodowych w zawodowe. Stwierdzono, że wszystkie zawarte umowy o utworzenie ZRZ posiadają podstawę prawną wynikającą z art. 55 ust. 1 (dot. kandydatów do pełnienia funkcji ZRZ), zamiast art. 54 ust. 2 (dot. zastępczych rodzin niezawodowych spełniających warunki do pełnienia funkcji ZRZ – posiadającą mniej niż 3-letnie doświadczenie jako rodzina zastępcza). Powołanie takiej podstawy prawnej nie miało jednak wpływu na treść merytoryczną umowy.

(dowód: akta kontroli str. T.II-218-224, 225-240)

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność w badanym obszarze, zwracając jednak uwagę na niewystarczającą liczbę kandydatów do pełnienia funkcji zawodowej rodziny zastępczej.

3. Kierowanie dzieci do rodzin zastępczych, finansowanie ich pobytu oraz sprawowanie bieżącego nadzoru.

1. W budżecie WCPR zabezpieczono na realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym wypłatę świadczeń na pokrycie kosztów utrzymania dziecka oraz wypłatę wynagrodzeń przysługujących rodzinom zastępczym. W okresie objętym kontrolą wydatki na zadania te wzrosły z 80.240 tys. w 2013 r. do 85.952 tys. zł w 2015 r., tj. o 7,1%. Wydatki na świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinne domy dziecka wzrosły odpowiednio z 15.581 tys. zł do 16.460 tys. zł.

Średnie roczne koszty utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej wzrosły z 13.010 zł w 2013 r. do 17.105 zł w 2015 r.¹³, tj. o 31,4%. Największy wzrost średnich kosztów utrzymania nastąpił w rodzinach zawodowych od 17.315 zł w 2013 r. do 27.353 zł w 2015 r. tj. o 58%. Średnie roczne koszty utrzymania dziecka w rodzinnym domu dziecka wynosiły natomiast 29.695 zł w 2013 r., 26.531 zł w 2014 r. i 39.886 zł w 2015 r. Natomiast średnie roczne koszty utrzymania dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej były wyższe i wynosiły 58.967 zł w 2013 r., 56.532 zł w 2014 r. oraz 57.655 zł w 2015 r. Najtańszą formą pieczy zastępczej są rodziny zastępcze spokrewnione, a ich średni roczny koszt utrzymania był prawie dwukrotnie niższy w 2013 r. i prawie trzykrotnie niższy w 2015 r. w stosunku do rodzin zawodowych; ponad trzykrotnie niższy w 2013 r. i prawie ponad czterokrotnie niższy w 2015 r. w odniesieniu do rodzinnych domów dziecka; a w stosunku do placówek opiekuńczo-wychowawczych koszty te były w 2013 r. ponad sześciokrotnie, a w 2015 r. prawie sześciokrotnie niższe. Koszty utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej zawodowej także w każdym z badanych lat były niższe około półtora razy w stosunku do rodzinnych domów dziecka i ponad dwukrotnie w odniesieniu do placówek.

WCPR nie wnioskowało o zwiększenie minimalnej wysokości świadczeń¹⁴ wynikających z art. 80 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

(dowód: akta kontroli str. T.I-24-47; T.II-73-123; T.III-128-182)

2. Jak wynika z zestawień potrzeb w zakresie systemu pieczy zastępczej, sporządzanych w latach 2013-2015, na podstawie art. 182 ust. 1 pkt 5 ustawy, świadczenia fakultatywne przyznawane rodzinom zastępczym były niewystarczające, co mogło mieć wpływ na ich prawidłowe funkcjonowanie.

Świadczenia jednorazowe wypłacane przez WCPR w badanym okresie wzrosły o 34,6% i wynosiły 166.091 zł w 2013 r., 174.678 zł w 2014 r. i 223.547 zł w 2015 r. Najwyższą pozycją wśród tych wydatków były świadczenia jednorazowe na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka. Jednorazowe świadczenia na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka do rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka zwiększyły się w okresie objętym kontrolą o 25,5% (w 2013 r. wypłacono 127.367 zł, w 2014 r. 165.928 zł i w 2015 r. 159.901 zł)¹⁵.

¹³ Rodziny spokrewnionej 9.323 zł., niezawodowej 12.391 zł i zawodowej 17.315 zł. W 2015r. odpowiednio 10.081 zł, 13.882 zł i 27.353 zł.

¹⁴ Miesięcznie 660 zł na dziecko dla rodziny spokrewnionej oraz 1000 zł dla rodziny niezawodowej i zawodowej.

¹⁵ W 2013 r.: Rodziny spokrewnione (38 świadczeń) 42.954 zł, niezawodowe (13 świadczeń) 17.450 zł, zawodowe (49 świadczeń) 66.963 zł. W 2014 r.: Rodziny spokrewnione (68 świadczeń) 81.331 zł,

Jednakże ich wielkość nie jest w pełni wystarczająca do wypełniania podstawowych zapisów ustawy, na co wskazywał Dyrektor WCPR w pismach do Urzędu m. st. Warszawy. Zwrócono także uwagę na potrzebę określenia kryteriów przyznawania świadczeń fakultatywnych oraz wskazano na potrzebę uwzględnienia m.in. potrzeb w tym zakresie w Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej na kolejne lata. Rodzinie zastępczej przysługuje m.in. jednorazowe świadczenie na pokrycie niezbędnych wydatków związanych z potrzebami tego dziecka. Ustawodawca nie określił, jakiego rodzaju wydatki można sfinansować, w WCPR każdorazowo decyduje, co do wypłaty środków podejmował Dyrektor. W ramach jednorazowego świadczenia pieniężnego rodziny zawodowe wnioski składały i dokonywały najczęściej zakupów dotyczących ubrania, obuwia, podręczników czy artykułów potrzebnych do obowiązku szkolnego.

W przypadku dofinansowania do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka umieszczonego rodzinie zastępczej w okresie objętym kontrolą w 2013 r. wypłacono 15 świadczeń w kwocie 9.628 zł, w 2014 r. 8 świadczeń w łącznej kwocie 5.300 zł, a w 2015 r. 18 świadczeń na kwotę 11.475 zł¹⁶.

Z kolei jednorazowe lub okresowe świadczenia na pokrycie wydatków związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki w 2013 r. nie wystąpiły, w 2014 r. wyniosły 550 zł¹⁷ i dotyczyły jednego przypadku, a w 2015 r. 9.000 zł¹⁸ na cztery świadczenia. Nie realizowano natomiast tego świadczenia w formule okresowej.

Świadczenia na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem niezbędnego remontu lokalu, w którym rodziny zastępcze sprawują pieczę dotyczyły rodzin zawodowych i jednego przypadku w 2014 r. w kwocie 2.900 zł i dwóch w 2015 r. w łącznej wysokości 4.878 zł.

Ponadto dzieci z rodzin zastępczych otrzymują m.in. imienne uprawnienie do bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską na terenie m.st. Warszawy¹⁹.

(dowód: akta kontroli str. T.I-24-47; T.II-73-123; T.III-1-115, 128-215)

3. Kontrolą objęto dokumentację losowo dobranej próby 24 rodzin zastępczych z lat 2013-2015, w tym 12 rodzin zastępczych zawodowych (m.in. dwóch rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych i czterech rodzin zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego²⁰) oraz 12 rodzin zastępczych spokrewnionych i niezawodowych, w tym: 6 rodzin zastępczych niezawodowych i 6 rodzin spokrewnionych (po 2 przypadki z ocenami negatywnymi). I tak:

(dowód: akta kontroli str. T.II-29-32; T.III-1-128, 347-536; T.IV; T. V; T.VI)

- a) W rodzinach zawodowych, w których przebywały dzieci umieszczone przed 2012 r. (5 przypadków) brak było szczegółowych danych na ich temat. W przypadku pozostałych rodzin WCPR w porozumieniu z rodzinami zastępczymi, placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, w których małoletni przebywali oraz rodzicami dzieci uczestniczył w pozyskiwaniu dokumentów dotyczących informacji o dziecku, które były przekazywane do rodzin zastępczych, w przypadku umieszczeń w trybie natychmiastowym dokumenty były sukcesywnie zbierane i przekazywane rodzinom, stosownie do wymogów art. 47 ust. 1 i 2 ustawy.
- b) W rodzinach zawodowych WCPR pozostawał za pośrednictwem koordynatorów w kontakcie z rodziną przed przekazaniem jej dziecka, umożliwiając rodzinom

niezawodowe (30 świadczeń) 41.942 zł, zawodowe (34 świadczenia) 42.655 zł. W 2015 r.: Rodziny spokrewnione (65 świadczeń) 80.956 zł, niezawodowe (34 świadczenia) 43.521 zł, zawodowe (26 świadczeń) 35.424 zł.

¹⁶ W 2013 r.: Rodziny zawodowe (14 świadczeń) 9.028 zł, niezawodowe (1 świadczenie) 600 zł; W 2014 r.: Rodziny niezawodowe (3 świadczenia) 1.800 zł, zawodowe (5 świadczeń) 3.500 zł; W 2015 r.: Rodziny niezawodowe (1 świadczenie) 500 zł, zawodowe (17 świadczeń) 10.975 zł.

¹⁷ Rodziny zawodowe (1) 550 zł.

¹⁸ Rodziny spokrewnione (2 świadczenia) 4.000 zł, zawodowe (2) 5.000 zł.

¹⁹ Uchwała nr LVI/1584/2013 Rady m.st. Warszawy z 23.05.2013 r., w sprawie ustalenia ulg za usługi przewozowe środkami lokalnego transportu zbiorowego w m. st. Warszawie; zmieniona uchwałami nr LXI/1666/2013 z 11.07.2013 r. oraz LXXVII/1986/2014 z 06.03.2014 r.

²⁰ W trzech przypadkach nastąpiło rozwiązanie rodziny zastępczej (w dwóch w związku z prośbą rodziny, w jednym decyzję podjął WCPR)

przygotowanie się do przyjęcia dziecka. Do rodzin spokrewnionych oraz niezawodowych (stanowiących najczęściej dalszą rodzinę dziecka lub osoby znające dziecko wcześniej) dokumenty były przekazywane bezpośrednio od rodziców lub zabierane przez rodzinę zastępczą z domu rodzinnego. W odniesieniu do tych rodzin w wielu przypadkach dziecko już wcześniej przebywało u danej osoby (najczęściej u babci/dziadka) przed formalnym ustanowieniem rodziny zastępczej. W odniesieniu do rodzin spokrewnionych i niezawodowych WCPR dowiadywał się o utworzeniu takiej rodziny dopiero po przysłaniu przez Sąd stosownego postanowienia lub po zgłoszeniu się przez rodzinę do działu świadczeń, co skutkowało powzięciem informacji nawet po trzech miesiącach od ustanowienia rodziny²¹.

- c) Wszystkie badane rodziny były objęte opieką koordynatora najczęściej już przed 2013 r. i zgłaszały także chęć współpracy z koordynatorem po 1 stycznia 2015 r. składając do Dyrektora WCPR wnioski w tej sprawie. Koordynatorzy kontaktowali się z rodzinami raz na dwa miesiące, choć w przypadku niektórych rodzin były kontakty nawet kilkukrotne w miesiącu. W odniesieniu do rodzin spokrewnionych i niezawodowych czasami kontakty były utrudnione z uwagi na niechęć rodzin. W odniesieniu do rodzin spokrewnionych i niezawodowych w 7 przypadkach i w 7 dla rodzin zawodowych nastąpiła zmiana koordynatora. Wynikała ona głównie z urlopu macierzyńskiego, długotrwałej choroby, rezygnacji koordynatora z pracy, wygaśnięcia umowy z koordynatorem lub na prośbę rodziny zastępczej.
- d) W odniesieniu do rodzin zawodowych tylko dwie z 12 w kontrolowanym okresie nie uczestniczyły w szkoleniach, z uwagi na fakt rozwiązania rodzin w połowie 2013 r i styczniu 2014 r. Pozostałe podnosiły swoje kwalifikacje w szczególności uczestnicząc z reguły od dwóch do kilku szkoleń rocznie. W uregulowaniach wewnętrznych nie określono częstotliwości szkoleń. Przeprowadzono analizy potrzeb rodzin w zakresie szkoleń poprzez konsultacje koordynatorów z rodzinami. Potrzeby rodzin zostały uwzględnione w programach szkoleń. WCPR zorganizował także w listopadzie 2014 r spotkanie informujące rodziny o zmianach w ustawie o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej. W odniesieniu do rodzin spokrewnionych i niezawodowych trzy z nich nie podnosiły kwalifikacji i nie uczestniczyły w szkoleniach, choć w dwóch przypadkach zgłaszały chęć uczestnictwa w projekcie i nie wzięły udziału w zaplanowanych szkoleniach. W jednym przypadku dotyczyło to rodziny spokrewnionej, która stanowiła ponad 70 letnią babcię małoletniego dziecka. W przypadku rodzin spokrewnionych i niezawodowych sześć z nich miało ukończone przed lub w trakcie pełnienia funkcji szkolenie dla kandydatów na rodzinę zastępczą (w jednym przypadku w innym powiecie).
- e) WCPR zapewniał możliwość korzystania dla rodzin zastępczych z uprawnień wynikających z ustawy, dotyczących m.in.: korzystania z pomocy rodziny pomocowej, zatrudniania osoby do pomocy przy opiece nad dzieckiem, korzystania z urlopu, korzystania z usług wolontariuszy. Możliwość taka, np. dla wsparcia w formie wolontariatu, była w fundacji ([...] wyłączenie jawności z powodu ochrony prywatności osoby fizycznej i ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa), Ośrodka Wsparcia ([...] wyłączenie jawności z powodu ochrony prywatności osoby fizycznej i ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa) czy Fundacji ([...] wyłączenie jawności z powodu ochrony prywatności osoby fizycznej i ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa). W ramach projektu „Integracja dla samodzielności” była możliwość korzystania z pomocy prawnej, w odniesieniu do rodzin spokrewnionych i niezawodowych z pomocy takiej skorzystały trzy rodziny, a dwie deklarowały, lecz nie skorzystały. W ramach projektu była też możliwość korzystania z porad psychologiczno-pedagogicznych lub udziału w grupie wsparcia. Wsparcie m.in. dla zapewnienia poradnictwa dla zachowania i wzmocnienia kompetencji było możliwe w ramach realizowanego projektu, jak również w ośrodku ([...] wyłączenie jawności z powodu ochrony prywatności osoby fizycznej i ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa). Rodziny były informowane przez koordynatorów o możliwych formach wsparcia, informacje w tym zakresie przekazywano także na realizowanych szkoleniach dla

²¹ Jak wskazano były przypadki (nie objęte badaniem), gdy WCPR dowiadywał się o utworzeniu rodziny zastępczej spokrewnionej po kilkunastu miesiącach od wydania sądowego postanowienia.

kandydatów na rodziny zastępcze. Rodziny zawodowe korzystały ze wsparcia w ośrodku ([...] wyłączenie jawności z powodu ochrony prywatności osoby fizycznej i ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa) m.in. w zakresie konsultacji indywidualnych specjalistycznych dla opiekuna i dziecka czy konsultacji rodzinnych. W odniesieniu do rodzin zawodowych sześć z nich skorzystało z pomocy rodziny pomocowej a trzy z zatrudnienia osoby do pomocy przy opiece zaś pięć z prawa do urlopu. W przypadku rodzin spokrewnionych i niezawodowych nie były one zainteresowane wsparciem rodzin pomocowych, a rodziny niezawodowe dodatkowo zatrudnieniem osoby do pomocy m.in. z uwagi na konieczność załatwienia formalności z tym związanych oraz zmniejszeniem świadczeń finansowych. Zarządzeniem 02/2015 Dyrektora WCPR wskazano ofertę wsparcia dla rodzinnych form pieczy zastępczej, wskazując m.in. rolę koordynatorów w udzielaniu pomocy rodzinom.

- f) Centrum weryfikowało zadania realizowane przez rodziny m.in. poprzez cykliczne spotkania z koordynatorami i pracownikami socjalnymi. Ze spotkań sporządzano notatki, a koordynatorzy dodatkowo wypełniali „*Arkusze kontaktów z rodziną i instytucjami*”, gdzie wpisywano informacje m.in. dotyczące celu spotkania, odbytych rozmów, ważnych informacji o rodzinie i ich efektów oraz uzgodnień. Dodatkowo rodziny zawodowe przedkładały do WCPR miesięczne sprawozdania z opieki świadczonej przez rodzinę, których wzór określono w zawieranej z rodziną umowie, wskazywano tam informacje w zakresie indywidualnej charakterystyki każdego z podopiecznych. WCPR posiadał także informację o świadczeniach wypłacanych dla rodzin zastępczych na pokrycie kosztów utrzymania dziecka, dofinansowania do wypoczynku i świadczeń jednorazowych związanych z przyjęciem dziecka.
- g) Centrum stosownie do wymogów art. 47 ust. 5 informowało sądy o całokształcie sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy. NIK zwraca uwagę, iż wystąpiły przypadki zarówno w odniesieniu do rodzin zawodowych, jak i spokrewnionych i niezawodowych, przekroczenia terminu sześciu lub trzech miesięcy na przekazanie informacji. Opóźnienia wynosiły od jednego do trzech miesięcy i były spowodowane głównie kwestiami organizacyjnymi (nieprzewidziane nieobecności czy choroba osób mających uczestniczyć w posiedzeniu zespołu dokonujących oceny sytuacji dziecka, na podstawie której kierowano informację lub zmiany zachodzące w rodzinie skutkujące koniecznością przesuwania terminu posiedzenia).
- h) Organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonywał ocen rodzin zastępczych, ale oceny te nie odnosiły się wprost do oceny predyspozycji do pełnienia funkcji, a bardziej skupiały się na jakości wykonywanej pracy²². Zwrócić należy uwagę, że ocena była dokonywana na podstawie zarządzenia nr 09/2015 Dyrektora Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie z dnia 3 lutego 2015 r. w sprawie wprowadzenia procedury oceniania rodziny zastępczej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka przez Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie²³, w którym w arkuszu oceny rodziny zastępczej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka nie ma żadnej wzmianki, że ocena dotyczy predyspozycji do pełnienia funkcji. Także we wzorze druku oceny kierowanego do rodzin zastępczych wymienione są elementy, jakie podlegały ocenie (np. wypełnianie druku do rejestru starosty, aktualizowanie danych, etc.), bez żadnego wskazania, że jest to ocena jakości wykonywanej pracy i predyspozycji do niej, o której jest mowa w art. 132 ustawy.

W przypadku rodzin zawodowych nie było ocen negatywnych²⁴. W odniesieniu do rodzin spokrewnionych i niezawodowych w badanej próbie były dwie oceny negatywne dla

²² Zgodnie z art. 132 ustawy oceny dokonuje się pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonej im funkcji oraz jakości wykonywanej pracy.

²³ Wcześniej zarządzenia nr 48/2012 Dyrektora Warszawskiego Centrum Pomocy Rodzinie z dnia 27 listopada 2012 r. w sprawie wprowadzenia wytycznych do przygotowania i sporządzenia oceny rodziny zastępczej i prowadzącego rodzinny dom dziecka.

²⁴ W przypadku trzech rodzin rozwiązano umowę o pełnienie funkcji rodziny zawodowej, w dwóch przypadkach na wniosek rodziny, a w jednym ze wskazania WCPR, z uwagi na stwierdzone nieprawidłowości wychowawcze w stosunku do jednego z dwójki dzieci przebywających w pieczy oraz w stosunku dziecka biologicznego rodziny zastępczej. Ponadto osoba prowadząca rodzinę zastępczą miała założoną procedurę Niebieskie Karty z uwagi na podejrzenie stosowania przemocy do dzieci – sprawę zgłosiło w szkole starsze dziecko przebywające w pieczy, w odniesieniu do dwójki młodszych dzieci.

rodzin spokrewnionych i dwie dla niezawodowych. Stwierdzono, iż WCPR nie zawsze dokonywał oceny w terminie wskazanym w art. 134 ustawy, tj. w ciągu roku od umieszczenia pierwszego dziecka (5 przypadków dla rodzin spokrewnionych i niezawodowych), a kolejnej oceny w przypadku wcześniejszej oceny negatywnej w terminie sześciu miesięcy (dwa przypadki dotyczące rodzin spokrewnionych). WCPR przyjął jako początek funkcjonowania rodzin styczeń 2012 r., a rok funkcjonowania przypadał na grudzień i z uwagi na dużą liczbę rodzin wystąpiły przekroczenia terminu jedno-dwumiesięczne. Ponadto, jak wskazano, informację o niektórych rodzinach WCPR uzyskał z opóźnieniem w stosunku do postanowienia sądowego i w związku z tym później rozpoczęła się współpraca z koordynatorem i potrzebowano więcej czasu na poznanie rodziny i dokonanie oceny. NIK nie może przyjąć wyjaśnień wskazujących, iż w odniesieniu do kolejnej oceny negatywnej przyjęto zasadę (nie ujętą w zarządzeniu) liczenia okresu sześciu miesięcy od daty otrzymania przez rodzinę zastępczą oceny, a nie jej dokonania. Izba zwraca uwagę, iż przepis art. 134 ustawy wskazuje konieczność dokonania przez organizatora kolejnej oceny w ciągu sześciu miesięcy nie odnosząc się do terminu jej przekazania rodzinie zastępczej.

(dowód: akta kontroli str. T.II-128-162, 170-224, 228-282; T.III-1-127, 183-315, 347-536; T.IV; T.V; T.VI)

4. Kontrolą objęto dokumentację dzieci przebywający w 12 rodzinach zastępczych zawodowych, objętych kontrolą w punkcie 4. I tak:

- a) Dzieci były umieszczane w rodzinach zastępczych zawodowych zgodnie z postanowieniem sądu z reguły bez oczekiwania, w większości przypadków w trybie natychmiastowym lub rzadziej na czas trwającego się postępowania o ograniczeniu lub pozbawieniu władzy rodzicielskiej. W pojedynczych przypadkach dzieci były przekazywane do rodzin zastępczych z opóźnieniem wynoszącym od kilku dni do miesiąca, głównie z uwagi na przyczyny leżące po stronie rodziców lub rodziny, u której przebywały (np. rodziny spokrewnionej babcia/dziadek). WCPR kierował w takich przypadkach pisma do sądu o nieprzekazaniu dziecka do rodziny zastępczej. Liczby jednocześnie przebywających w rodzinach dzieci były zgodne ustawą o pieczy zastępczej. W dwóch rodzinach specjalistycznych przebywało po jednym dziecku; w dwóch po dwoje, w czterech od trzech do siedmiorga. W rodzinach pełniących funkcję pogotowia rodzinnego przebywało łącznie do 10 dzieci. W badanych rodzinach zawodowych spełniono wymagania ustawowe dotyczące liczby jednocześnie przebywających²⁵.
- b) We wszystkich objętych kontrolą rodzinach dokonywano oceny sytuacji dziecka, z reguły w terminie, co pół roku (co trzy miesiące dla dzieci poniżej trzech lat). Obowiązek ten realizowano na posiedzeniach zespołu ds. okresowej oceny zasadności pobytu dziecka, sporządzając opinie i protokoły z posiedzenia, będące podstawą do sporządzenia stosownych informacji do sądu o zasadności pobytu w pieczy zastępczej. NIK zwraca jednakże uwagę, iż z dokumentacji np. protokołów z posiedzeń w sprawie oceny sytuacji nie wynika, aby oceny zawierały w pełni wszystkie elementy wskazane w art. 129 ustawy, zwłaszcza w odniesieniu do analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem i rodziną, choć WCPR brał pod uwagę opracowany plan pomocy dziecku i dokonywano jego modyfikacji. Nie stwierdzono przypadków, aby sądy zwracały się o uzupełnienie przekazywanych informacji. Podczas dokonywania oceny sytuacji dziecka na posiedzeniach zespołu byli obecni zawsze przedstawiciele rodziny zastępczej, koordynator, natomiast przy ocenie nie uczestniczyły osoby/podmioty obligatoryjnie wskazane w art. 130 ustawy. W wyjaśnieniach podano, że wynikało to głównie z dużej liczby posiedzeń zespołów oraz możliwości organizacyjnych i kadrowych WCPR, ponadto część dzieci nie była objęta obowiązkiem szkolnym i brak było także systemowej opieki psychologiczno-pedagogicznej. Zdaniem NIK może to świadczyć o niewystarczającej współpracy wszystkich pomiotów, uczestniczących w ocenie sytuacji dziecka.

²⁵ Jak wskazano występują przypadki kierowania do rodzin większej liczby dzieci, ale jest to każdorazowo ustalane z rodziną zastępczą i dla takiej rodziny zatrudniana jest osoba do pomocy w opiece nad dziećmi i pracach gospodarskich, która jest do takich zadań przygotowywana podczas szkolenia.

- c) Dla wszystkich dzieci (poza przebywającymi w rodzinnej pieczy przez bardzo krótki okres - jeden/dwa miesiące) sporządzono z reguły półroczne plany pomocy dziecku. Plany te nie były podpisywane przez asystentów rodziny lub pracowników OPS, więc nie można jednoznacznie stwierdzić, że były przygotowane we współpracy z podmiotami wskazanymi w art. 77 ust. 3 pkt. 2. Jak wskazano, WCPR w miarę możliwości współpracował z ww. podmiotami w ramach pracy z rodzinami zastępczymi. Nie było uregulowań wewnętrznych dotyczących sporządzania i zawartości planów pomocy dziecku. Pierwszy plan sporządzany dla dziecka był planem adaptacyjnym mającym na celu rozpoznanie sytuacji m.in. zdrowotnej i opiekuńczej dziecka, rozpoznanie jego potrzeb oraz ustalenie kontaktów z rodziną. Kolejne plany wskazywały obszary pracy np. zdrowie, edukacja i zawierały opis stanu aktualnego, wskazanie celów długo i krótko terminowych, sposobów ich realizacji, podejmowanych działań oraz ich efektów. W WCPR stosowano dwa rodzaje/wzory planu. Drugi poza ww. elementami zawierał także informacje w zakresie osoby odpowiedzialnej i wspierającej, termin/częstotliwość wykonywania danego zadania oraz ocenę realizacji i efekty. Przyczyną różnic było m.in. początkowy opór zwłaszcza rodzin spokrewnionych i niezawodowych do tego narzędzia, w związku z czym koordynatorzy stawiali na formułę opartą na prostocie i przejrzystości. Pracownicy Centrum brali udział w szkoleniach m.in. dotyczących tej tematyki i WCPR jest w trakcie opracowywania nowych procedur w tym zakresie. We wszystkich badanych przypadkach plany były zawsze modyfikowane w trakcie dokonywania kolejnej oceny sytuacji dziecka, a osobą odpowiedzialną za realizację był koordynator we współpracy z rodziną zastępczą.
- d) Organizator pieczy zastępczej, w przypadku badanych dzieci, dla których była uregulowana sytuacja prawna, podejmował działania dotyczące rozpoczęcia procesu adopcyjnego przekazując stosowne dokumenty np. do Wojewódzkiego Ośrodka Adopcyjnego; informowano także sąd o możliwości powrotu dziecka do jego rodziny. WCPR kierował także wnioski do sądu o pozbawienie władzy rodzicielskiej, gdy rodzice byli niewydolni wychowawczo lub nie chcieli/unikali kontaktu z dzieckiem. W jednym badanym przypadku w stosunku do dwójki dzieci po konsultacji z Zespołem ds. Badania Zasadości Wszczęcia Poszukiwań Rodziny Adopcyjnej dla Dziecka Przebywającego w Pieczy oraz konsultacji rodziny zastępczej, zaniechano poszukiwania rodziny adopcyjnej z uwagi na sytuację zdrowotną oraz dobro dziecka i niedokonywanie kolejnych zmian środowiska. W pozostałych przypadkach w odniesieniu do dzieci objętych badaniem z uregulowaną sytuacją prawną: sześćcioro trafiło do adopcji, troje zostało zgłoszonych do procedury adopcyjnej, dwoje wróciło pod opiekę rodziców biologicznych, zaś jedno przeniesiono z pogotowia rodzinnego do rodziny zawodowej z uwagi na rozwiązanie rodziny spokrewnionej. Natomiast dla trójki dzieci objętych badaniem wszczęto postępowanie o pozbawienie władzy rodzicielskiej. Jedno dziecko po rozwiązaniu rodziny zawodowej wróciło czasowo do matki.
- e) W badanej próbie rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i przebywających w nich dzieci wystąpiły przypadki przebywania dziecka przez okres dłuższy niż cztery/osiem miesięcy. W jednej rodzinie dotyczyło to dwójki badanych dzieci, które przebywały 8 i 20 miesięcy; w kolejnej także dwójki przebywającej 8 i 9 miesięcy; w następnej trójki pozostającej w rodzinie odpowiednio: 11, 12 i 20 miesięcy; w ostatniej z badanych dwójki, której pobyt w okresie objętym kontrolą wynosił 24 i 20 miesięcy. Przyczynami tego stanu rzeczy były przede wszystkim toczące się i przedłużające się procedury sądowe np. dotyczące zlecenia przez sąd przeprowadzenia badań w Opiniodawczym Zespole Sądowych Specjalistów, na wyznaczenie których czeka się kilka miesięcy; wyznaczanie przez sądy odległych terminów spraw; składania przez rodziców zażaleń na wydane przez sądy postanowienia, co skutkuje postępowaniem odwoławczym trwającym od kilku do kilkunastu miesięcy. Przyczynami długotrwałego pobytu są też sytuacje związane ze zgłoszeniem dziecka do ośrodka adopcyjnego celem wszczęcia procedury adopcyjnej (po zakończeniu postępowania opiekuńczego poprzez pozbawienie władzy rodzicielskiej i wystąpieniem do sądu o wyznaczenie opiekuna prawnego) i wynikające z tego decyzje. Dotyczą one długotrwałości procedury związanej z poszukiwaniem rodziców.

(dowód: akta kontroli str. T.II-54-123, 228-282; T.III-1-2, 80-127, 264-275; T.VI)

5. Wobec rodzin zastępczych pozostających pod opieką WCPR prowadzony był system monitorowania służący ocenie prawidłowości i skuteczności wychowania dzieci. WCPR podejmuje działania mające na celu zwiększanie liczby koordynatorów i pracowników w celu objęcia rodzin zastępczych wsparciem. Dużą wagę przy rekrutacji zwraca się, obok wykształcenia, na doświadczenie w pracy z dzieckiem i rodziną. Monitorowanie zwłaszcza sytuacji opiekuńczo-wychowawczej i szkolnej jest realizowane poprzez stałą współpracę rodzin z koordynatorami pieczy zastępczej oraz pracownikami socjalnymi organizatora pieczy. Dyrektor WCPR wprowadziła procedury dotyczące sprawozdawczości pracy koordynatorów oraz pracowników rodzinnej pieczy zastępczej²⁶, w ramach których gromadzone są m.in. informacje dotyczące podnoszenia kwalifikacji koordynatorów jak również współpracy z rodzinami zastępczymi w zakresie: liczby rodzin z którymi koordynator współpracował, informacji dotyczących rozwiązań umów czy zmiany formy pieczy przez małoletnich, wsparcia, z którego korzystają rodziny, częstotliwości spotkań, ocen rodzin oraz korespondencji do nich przekazywanej, a także współpracy z OPS, kuratorem, asystentem rodziny, ośrodkami adopcyjnymi i innymi instytucjami. Ponadto Zarządzeniem 61/2013 z 20 stycznia 2013 r.²⁷ uregulowano zasady wykonywania zadań w ramach zadaniowego czasu pracy przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej i pracowników organizatora rodzinnej pieczy współpracujących z rodzinami. Wskazano tam m.in. zadania koordynatorów i terminy ich realizacji oraz minimalną miesięczną ilość: spotkań z rodzinami, sporządzanej wymaganej dokumentacji i sprawozdawczości. Praca koordynatora i pracownika socjalnego obejmująca monitorowanie rodzin dokumentowana jest przez pracowników w arkuszach kontaktów z rodziną oraz w razie potrzeby w notatkach sporządzanych przez koordynatorów. System monitorowania obejmuje także realizowane przez WCPR posiedzenia w sprawie oceny sytuacji dziecka przebywającego w pieczy. W ramach realizacji tego zadania Centrum pozostaje w kontakcie z przedstawicielami różnych instytucji współpracujących z rodziną zastępczą i pozostającym pod jej opieką dzieckiem np. kuratorzy sądowi, specjaliści ds. pracy z dzieckiem lub rodziną, psycholodzy czy pedagodzy z Warszawskiego Ośrodka Wsparcia Rodzinnej Opieki Zastępczej ([...] wyłączenie jawności z powodu ochrony prywatności osoby fizycznej i ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa), z którym współpracuje WCPR. W ramach monitorowania sytuacji rodzin WCPR zapoznaje się także ze sprawozdaniami składanymi miesięcznie przez rodziny zastępcze zawodowe, na przygotowanych przez WCPR wzorach.

W kontrolowanym okresie wystąpiły przypadki zmiany rodzin zastępczych dla małoletnich pozostających w pieczy zastępczej. W 2013 r. dotyczyło to 27 dzieci, w 2014 r. - 19, zaś w 2015 r. - 22. Głównymi przyczynami były: upływ terminu pozostawania w pogotowiu rodzinnym określony w ustawie, śmierć rodziny zastępczej, zmiana sytuacji osobistej rodziny - rezygnacja z dalszego pełnienia funkcji, uzależnienie rodzin zastępczych, głównie od alkoholu (z uwagi na fakt, że są to rodziny ustanowione bez procesu kwalifikacji).

(dowód: akta kontroli str. T.II-128-162; T.III-1-128, 183-243, 276-315, 347-520)

6. Kontrolę nad organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej, zgodnie z artykułem 38b ustawy, sprawuje zarząd powiatu. W Warszawie wyznaczone do tego zostało Biuro Pomocy i Projektów Społecznych Urzędu m. st. Warszawy. Na podstawie upoważnienia Prezydent m.st. Warszawy do kontroli zostali upoważnieni pracownicy Wydziału Pomocy Dziecku i Rodzinie. W latach 2012-2013, WCPR nie był objęty kontrolą, jako organizator pieczy zastępczej.

Urząd Miasta nie korzystał w okresie objętym kontrolą z uprawnień wynikających z art. 71 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w zakresie zawiadamiania właściwego sądu w przypadku, gdy rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka nie wypełnia swoich funkcji lub wypełnia je niewłaściwie.

Dyrektor WCPR, na podstawie art. 82 ust. 5 i art. 76 ust. 4 pkt 15 ustawy przedkłada Prezydentowi m.st. Warszawy i Radzie Miasta roczne sprawozdania z działalności WCPR,

²⁶ Zarządzenie 06/2013 z 31.01.2013 r. w sprawie wprowadzenia druku rocznego sprawozdania z efektów pracy koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz pracowników WCPR współpracujących z rodzinami zastępczymi, zmienione zarządzeniem 38/2015 z 06.11.2015 r.

²⁷ Zamienionym Zarządzeniem 22/2015 z 21.04.2015 r. oraz 31/2015 z 07.07.2015 r.

w których przedstawia m.in. szczegółową realizację zadań z zakresu systemu pieczy zastępczej oraz osiągnięte efekty. W sprawozdaniu wskazano m.in. dane dotyczące rodzinnej pieczy zastępczej w zakresie szkoleń i kwalifikacji kandydatów oraz szkoleń dla rodzin, danych statystycznych o liczbie poszczególnych form pieczy rodzinnej i ilości przebywających w niej wychowanków, czy pracy koordynatorów i pracowników socjalnych w zakresie współpracy z rodzinami.

(dowód: akta kontroli str. T.I-41-44, 201-341; T.II-128-162)

Dyrektor WCPR zarządzeniem nr 19/2013 z 21 marca 2013 r.²⁸ uregulował zasady przyjmowania, ewidencjonowania oraz załatwiania skarg i wniosków. Do WCPR wpłynęło łącznie 88 skarg ujętych w rejestrze skarg. Wszystkie skargi zostały rozpatrzone niezwłocznie, na 11 skarg dotyczących szeroko rozumianej pieczy zastępczej jedna była zasadna.

W 2013 r. wpłynęły 4 skargi dotyczące zakresu pieczy zastępczej. Dotyczyły one m.in.: ograniczaniu ojcu kontaktów z dziećmi, niewłaściwej opieki nad dziećmi oraz skargi byłej wolontariuszki dotyczącej m.in. niewłaściwej opieki nad 3-letnim dzieckiem w placówce opiekuńczej. Tylko jedna skarga dotycząca niewłaściwej opieki nad trzylatką została potwierdzona przez Policję. W pozostałych przypadkach dzieci nie chciały kontaktów z rodzicami z uwagi na alkoholizm, trwające lub orzeczone ograniczenia władzy rodzicielskiej lub trwający proces adopcyjny.

W 2014 r. wpłynęło 5 skarg. Dotyczyły one m.in.: bezprawnego przekazywania przez WCPR do Sądów wniosków i opinii oraz zbierania informacji przez koordynatora z pominięciem rodzica oraz wsparcia finansowego dla rodziny spokrewnionej z ustaleniem obciążenia na rzecz ojca; skargi babci na dom dziecka z uwagi na zaniedbania higieniczne wnuków (wszy, świerzby i związane z tym niegojące się rany) wynikające, jak ustalono, z prawomocnych cyklicznych kontaktów dzieci z rodzicami biologicznymi; zastrzeżeń matki biologicznej w stosunku do kandydatów na rodzinę zastępczą; zastrzeżeń jednej z rodzin zastępczych do pracy koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej (arogancja i brak właściwej opieki). Skargi te nie były zasadne.

W 2015 r. złożono 2 skargi, w których członek rodziny dziecka skarżył się na działania koordynatora w zakresie poświadczania nieprawdy (stosowanie przemocy wobec dzieci przez skarżącego). W toku rozpatrywania skargi potwierdzono stosowanie przemocy przez skarżącego w stosunku do dziecka, koordynator skierował sprawę do sądu, a dziecko trafiło do instytucjonalnej pieczy zastępczej.

(dowód: akta kontroli str. T.II-216-217; T.III-316-346)

7. Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie, przekazywało, zgodnie z art. 180 pkt 14 ustawy, Wojewodzie, sprawozdania rzeczowo-finansowe z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w terminach określonych rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 4 grudnia 2012 r. w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (do 31 lipca i do 31 stycznia).

(dowód: akta kontroli str. T.III-128-182)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Stwierdzono przypadki przekroczenia terminu przekazania do sądu opinii o całokształcie sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej, co stanowiło naruszenie art. 47 ust. 5 ustawy.
2. Oceny rodzin zastępczych nie spełniały w pełni wymogów określonych w art. 132 ustawy o pieczy zastępczej.

²⁸ Zmienione zarządzeniem Nr 26/2015 Dyrektora WCPR z dnia 28 maja 2015 r. zmieniające zarządzenie w sprawie wprowadzenia Regulaminu przyjmowania, ewidencjonowania oraz załatwiania skarg i wniosków w WCPR.

3. Stwierdzono przypadki nieterminowego dokonywania ocen rodzin zastępczych (art. 134 ustawy).
4. Oceny sytuacji dziecka na posiedzeniach zespołu ds. okresowej oceny, nie zawierały wszystkich elementów wymienionych art. 129 ustawy, w tym analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem i rodziną. Przy sporządzaniu ocen sytuacji dziecka nie brały wszystkie osoby/podmioty wskazane w art. 130 ust. 1 ustawy, co może wskazywać na ich niewystarczającą współpracę.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski
pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁹, wnosi o:

1. Podjęcie działań mających na celu ograniczenie przypadków umieszczania i przebywania dzieci poniżej 7 roku życia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
2. Podjęcie działań mających na celu dostosowanie stanu zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej do obowiązujących przepisów.
3. Zintensyfikowanie działań mających na celu pozyskanie kandydatów do pełnienia funkcji zawodowych rodzin zastępczych.
4. Sporządzanie ocen sytuacji dzieci umieszczanych w rodzinnej pieczy zastępczej, stosownie do wymogów art. 129 ustawy i przekazywanie opinii do sądów w tym zakresie w terminach określonych w ustawie.
5. Sporządzanie ocen rodzin zastępczych, z których jednoznacznie wynikać będzie ocena jakości wykonywanej pracy i predyspozycje do pełnienia funkcji.
6. Dokonywanie oceny sytuacji dziecka z udziałem wszystkich osób wskazanych w art. 130 ust. 1 ustawy.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Najwyższej Izby Kontroli.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia ...5..sierpnia 2016 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny

Kontroler:

Dyrektor

²⁹ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096 ze zm.

Jarosław Odachowski
Główny specjalista kontroli państwowej

Jacek Szczerbiński

.....
podpis

.....
podpis